

СИЛАБУС

«Інформаційні війни в міжнародних відносинах»

(назва навчальної дисципліни)

Викладач

Каплін Олександр Дмитрович

Прізвище, Ім'я, по-батькові

Доктор історичних наук, професор

Науковий ступінь, вчене звання

е-пошта: o.d.kaplin@karazin.ua

kaplin988@gmail.com

телефон: 0660276458

часи роботи: _____

Академічний період

___3___ семестр 2020___/2021___ н.р.

Академічні години

дні тижня

час проведення за розкладом

Місце проведення

аудиторія, адреса

Навчальне навантаження

___3___ кредита ЄКТС, 90___ годин

Пререквізити: Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння кредитів з міжнародних відносин, міжнародної інформації, основ міжнародних інформаційних відносин, інформаційного суспільства, теорії та практики комунікацій.

Постреквізити: Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні дисциплін «Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах», «Концепції та стратегії міжнародної інформаційної безпеки», «Інформаційний тероризм», «Конфліктологія та теорія переговорів» та інших навчальних дисциплін за вибором здобувача вищої освіти.

Призначення навчальної дисципліни: дисципліна призначена для підготовки магістрів за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», освітня програма «Міжнародна інформаційна безпека»

Вона формує у здобувачів цілісне уявлення про інформаційні війни, їх історію, особливості прояву на початку ХХІ століття, загрози в інформаційній сфері та завдання щодо забезпечення інформаційної безпеки.

Цілі курсу:

ЗК 1 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК 2 – знання та розуміння предметної області спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та розуміння професійної діяльності;

ЗК 3 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичній діяльності;

ЗК 4 – здатність спілкуватися державною та іноземними мовами як усно, так і письмово;

ЗК 5 – здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, зокрема завдяки використанню інформаційних і комунікаційних технологій;

ЗК 6 – вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

ФК 1 – поглиблені знання про природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики;

ФК 2 – розуміння сутності процесів глобалізації та їх впливу на міжнародні відносини;

ФК 3 – здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному;

ФК 4 – поглиблені знання про теоретичні та прикладні дослідження міжнародних відносин і світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях;

ФК 5 – поглиблені знання про природу та джерела зовнішньої політики, еволюцію підходів до формування та здійснення зовнішньої політики, принципи організації системи зовнішньої політики та функціонування інститутів зовнішньої політики;

ФК 7 – здатність провадити прикладні аналітичні розробки проблем міжнародних відносин та світової політики, фахово готувати аналітичні матеріали та довідки;

ФК 10 – розуміння особливостей розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України;

ФК 11 – здатність виробляти підходи до розв’язання проблем і завдань у сфері міжнародних відносин, міжнародної та національної безпеки, зовнішньої політики (зокрема, міжнародних та внутрішньодержавних конфліктів);

ПНР1. Фундаментальні знання щодо природи, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики;

ПНР4. Поглиблені знання проблем міжнародної та національної безпеки, міжнародних та інтернаціональних конфліктів, підходів, способів та механізмів забезпечення безпеки у міжнародному просторі та зовнішній політиці держав;

Уміння:

ПНР6. Демонструвати системне сприйняття та розуміння положень, які відносяться до галузі знань «Міжнародні відносини» або є складовою професійної практики;

ПНР11. Визначати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні і інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку

ПНР12. Оцінювати та аналізувати міжнародні зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем.

Інформаційні ресурси:

Необхідні

1. Арквіллі, Дж. Мережі і мережні війни: майбутнє терору, злочинності та бойових дій / Дж. Арквіллі. – К.: Києво-Могилянська академія, 2008. – 350 с.
2. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки : навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька ; ред.-упор. : О. І. Харитоненко, Ю. С. Полтавець. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – 356 с.
3. Горбулін В.П., Додонов О.Г., Ланде Д.В. [Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання: монографія](#). – К. : Інтертехнологія, 2009. – 164 с.
4. *Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії* : аналіт. доп. / за заг. ред. А. Баровської – К. : НІСД, 2016. – 109 с.
5. Історія інформаційно-психологічного протистояння : Підручник [Текст] / [Я. М. Жарков, Л. Ф. Компанцева, В. В. Остроухов та ін.]. – К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. – 212 с.
6. [Курбан О. В. Теорія інформаційної війни: базові основи, методологія та понятійний апарат](#) // Наук. журнал «Science Rise». – 2015. – № 11(1). – С. 95-100.
7. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі [Текст]: Навчальний посібник / О.В.Курбан. – Київ: ВІКНУ, 2016. - 286 с.
8. Ларина Е.С., Овчинский В.С. Кибервойны XXI века. – М.: Книжный мир, 2014. – 352 с.
9. Ларина Е.С., Овчинский В.С. Covid-19: предчувствие апокалипсиса. Хроника окаянной пандемии. – М.: Книжный мир, 2020. – 448 с.
10. Магда Є. Гібридна війна. Вжити і перемогти [Текст] / Є.Магда. – Київ: Віват, 2015. – 304 с..
11. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни [Текст] / Георгій Почепцов. Вид. 2-ге, допов. Київ : Києво-Могилян. акад., 2016. 502 с.
12. Почепцов, Г. Виртуальные войны. Фейки [Текст] / Георгий Почепцов. Харьков : Фолио, 2019. 506 с
13. Сенченко М. І. Латентна світова інформаційна війна.– К.: ФОП Стебеляк, 2014. – 384 с.
14. Стругацький Василь. Маніпулятивні практики на тлі гібридної війни. Філософський аналіз. – Київ: ФОП Халіков Р.Х., 2018. – 166 с.

15. Харченко І.М., Сапогов С.О., Шамраєва В.А., Новікова Л.В. Основні засоби інформаційного протистояння та інформаційної війни як явища сучасного міжнародного політичного процесу // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2017. Випуск 6. С.77–81.
16. Шмідт, Э., Коен Д. *Новий цифровий світ*. Переклад з англ. — Львів: Літопис, 2015. — 368 с.

Додаткові

1. Абакумов В.М. Правове регулювання протидії інформаційним війнам в Україні. Дис. ... канд. юрид. наук.— Харків, 2010.— 213 с.
2. Бжезінський Збігнєв. [Стратегічне бачення: Америка і криза світової влади](#) / Перекл. з англійської Г. Лелів. — Львів, [«Літопис»](#), 2012. — 168 с.
3. Верголяс О.О. Спеціальні інформаційні операції як інструмент геополітичних змін. Юридичний бюлетень : наук. журн. — Одеса, ОДУВС, 2019. Вип. 9 (9). С. 16-23.
4. Верголяс О.О. Правове забезпечення спеціальних інформаційних операцій. Дис. Канд. Юрид. наук (доктора філософії). — НДПП НАПрН України, Київ, 2020.— 24 с.
5. Домарев В. В. Інформаційна зброя: принципи дії та основні види [Електронний ресурс] / В. В. Домарев // Секьюрити: [сайт]. - Режим доступу: <http://www.security.ukrnet.net/modules/sections/index.php?op=viewarticle&artid=72> 9.
6. Зеленін В.В. По той бік правди: нейролінгвістичне програмування як зброя інформаційно-пропагандистської війни / В.В. Зеленін. — Вінниця: Віндрук, 2015. — 384 с.
7. Золотухін Д. Ю. [Біла книга спеціальних інформаційних операцій проти України 2014 – 2018](#). — К.: «Мега-прес груп», 2018. — 384 с.
8. Исторические аспекты гибридной войны (в американском измерении) [Електронний ресурс] // Борисфен Интел [сайт]. - Режим доступа: <http://bintel.com.ua/ru/article/10-AmericanHybridWar/>
9. Коровин В. Третья мировая сетевая война [Текст] / В.Коровин. — Санкт-Петербург: Питер. 2014. — 352 с.
10. [Курбан О. В. Сучасні інформаційні війни в соціальних онлайн-мережах](#) // Наук. збірник «Інформаційне суспільство». — 2016. — Вип. 23. — С. 85-90.
11. Манойло А.В. Информационные войны и психологические операции. М.: Горячая линия, 2018. — 496 с.
12. Мітін В. І. Інформаційний тероризм на сучасній міжнародній арені / В. І. Мітін // Інтернаука : міжнародний науковий журнал. — 2017. — № 2 (24). — С. 65-68.
13. Операции информационно-психологической войны. Энциклопед. Словарь-справочник. 2-е изд. — М.: Горячая линия, 2019. — 495 с.
14. Панарин И.Н. Гибридная война: теория и практика.— М., 2017. — 404 с.
15. Померанцев Питер. Это не пропаганда. Хроники мировой войны с реальностью. Перевод с англ. М., 2020. — 288 с.
16. Руднева А. О. Інформаційні війни як фактор впливу на політичну культуру в сучасній Україні. Авт. Дис.. ... канд. політ. наук.— Київ, 2014.— 21 с.
17. Сулейманова Ш.С., Назарова Е.А., Информационные войны: история и современность: Учебное пособие. — М.: Международ. изд. центр «Этносоциум», 2017. 124 с
18. Ульянова Н.Н. Информационные войны в печатных СМИ на примере Косовского этнического конфликта: сравнительный анализ публикаций "Российской газеты" и "The Washington Post" 2008-2013 гг.: Автореф. дис. ... канд. филолог. наук / РУДН. — М., 2015. — 21 с.
19. Armistead L. Information operations matters. Best practices. — Washington, 2010.
20. Dando M. Neuroscience and the future of chemical-biological weapons. - New York etc., 2015.
21. Ideas as weapons. Influence and perception in modern warfare. Ed. by GJ David Jr., TR McKeldin III. — Washington, 2009.

22. Influence warfare. How terrorists and governments fight to shape perceptions in a war of ideas. Ed. by JJF Forest. – Westport–London, 2009.
23. Information operations. Warfare and the hard reality of soft power. Ed. By L. Armistead. – Washington, 2004.
24. Information warfare. Separating hype from reality. Ed. by L. Armistead. – Washington, 2007.
25. Thaler R.H. Misbehaving. The making of behavioral economics. - New York, 2015.
26. Thomas TL Dragonbytes. Chinese information-war theoryand practice. – Fort Leavenworth, 2004.
27. "The New Digital Age: Reshaping the Future of People, Nations and Business" by Eric Schmidt, Jared Cohen. New York, 2014.
28. *The Inevitable: Understanding the 12 Technological Forces that Will Shape Our Future*. Front Cover. Kevin Kelly. – Viking, 2016.
29. Milton Bearden. Secrets and Lies: Information Warfare During The Cold War and Today // The National Interest. August 31, 2020.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Верховна Рада України - www.zakon1.rada.gov.ua.
2. Міністерство закордонних справ - <http://mfa.gov.ua/ua>
3. Міністерство юстиції - <https://minjust.gov.ua/ua>
4. Конституційний Суд України - <http://www.ccu.gov.ua/uk/index>
5. Організація Об'єднаних Націй - <http://www.un.org/>
6. Європейський суд з прав людини - <http://echr.coe.int/>
7. Європейський союз - <http://eeas.europa.eu/>
8. Організація з безпеки та співробітництва в Європі - <http://www.osce.org/>
9. Рада Європи - <http://www.coe.int/web/portal/home>
10. Управління Верховного комісара ООН з прав людини - <http://www.ohchr.org/>
11. Національна парламентська Бібліотека України - <http://www.nplu.org/>
12. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського - www.nbuv.gov.ua
13. Київська центральна міська публічна бібліотека ім. Лесі Українки - <http://lucl.lucl.kiev.ua>
14. Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна - <http://www.univer.kharkov.ua>
15. Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка - <http://korolenko.kharkov.com>

Політика курсу

При вивченні дисципліни «Інформаційні війни в міжнародних відносинах» необхідно спиратися на конспект лекцій та рекомендовану літературу. Водночас вітається використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного вивчення інформаційних воєн.

Високо оцінюється прагнення здобувачів вищої освіти:

- регулярно відвідувати заняття;
 - планомірно та систематично засвоювати навчальний матеріал;
 - активно працювати на практичних заняттях: брати участь в обговоренні дискусійних питань та кейсів;
 - повною мірою долучатися до активних форм навчання;
 - відпрацьовувати пропущені практичні заняття.
- Обов'язковою вимогою є дотримання норм академічної поведінки та етики.

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання											Експертна оцінка роботи	Сума
Розділ 1				Розділ 2				КР	ІЗ	Разом		
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8					

6	7	7	8	8	8	8	8	-	-	60	40	100
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	-----

T1-T8 – теми розділів;

KP – контрольна робота, передбачена навчальним планом;

IZ – індивідуальне завдання.

Критеріями оцінювання знань за поточний контроль є успішність освоєння знань та набутих навичок на лекціях та семінарських заняттях, що включає систематичність їх відвідування, здатність студента засвоювати категорійний апарат, навички узагальненого мислення, логічність та повноту викладання навчального матеріалу, навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань, активність роботи на семінарських заняттях, рівень знань за результатами опитування на семінарських заняттях, самостійне опрацювання тем у цілому чи окремих питань.

Контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу у формі виконання контрольної роботи, здійснюється шляхом її приймання.

Схема нарахування балів за одне теоретичне питання екзаменаційного білету:

- 9-10 балів - студент цілком і всебічно розкрив сутність питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити;

- 7-8 балів - студент розкрив сутність питання, вільно оперує поняттями і термінологією, але спостерігаються деякі упущення при відповідях на питання та неточні обґрунтування;

- 5-6 балів - студент розкрив питання у загальних рисах, розуміє їхню сутність, намагається робити висновки, але слабо орієнтується в джерелах, припускається помилок, матеріал викладає нелогічно;

- 0-4 балів - студент не розкрив питання навіть у загальних рисах, не розуміє його сутності, не орієнтується в джерелах, припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно.

Набрана кількість рейтингових балів є основою для оцінки за національною шкалою. Шкала оцінювання наведена нижче.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно	зараховано
70-89	добре	зараховано
50-69	задовільно	зараховано
1-49	незадовільно	не зараховано

КАЛЕНДАР КУРСУ

«Інформаційні війни в міжнародних відносинах»

№ тижня (дні тижня)	Тема	Форми організації навчання	Кількість годин	Завдання для самостійної роботи
3__ семестр __2020/2021 навчального року				
1	Тема 1. Інформаційне суспільство і інформаційні війни. 1.Інформаційне суспільство як середовище організації та проведення інформаційних воєн. Зародження концепції інформаційного суспільства. 2.Створення глобального інформаційного простору. Розвиток інформаційного суспільства в західних країнах. Інформаційне суспільство інформаційні війни.	Лекція	1	Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготувати інформаційні повідомлення та доповіді за питаннями теми семінарського заняття, відповісти на запитання для контролю знань, підготувати завдання за темою.
2	Тема 2. Сутність інформаційних воєн, принципи ведення та засоби забезпечення. 1.Основні поняття: «інформаційна війна», «інформаційне протистояння», «інформаційний вплив», «ідеологічна боротьба», «Психологічна війна», «пропаганда», «кібервійна», «мережева війна», «гібридна війна ». Характеристики інформаційної війни. Об'єкти інформаційної війни: інформаційні системи, інформаційні процеси, масова	Лекція	1	Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготувати інформаційні повідомлення та доповіді за питаннями теми семінарського заняття, відповісти на запитання для контролю знань, підготувати завдання за темою.

	свідомість, громадська думка, індивідуальна свідомість. Наступальні і оборонні інформаційні війни. Види інформаційної зброї і способи його застосування. Особливості застосування інформаційної зброї. Засоби впливу в інформаційних війнах: психотронна зброя, Інтернет, хакери, блогери, відеоігри, інформаційний тероризм у всесвітній глобальної мережі, засоби масової інформації. Тема 2. Сутність інформаційних воєн, принципи ведення та засоби забезпечення.	Семінар	2	
3	Тема 3. Дослідження з проблем інформаційних і інформаційно-психологічних воєн: етапи, напрямки, підходи. Основні етапи досліджень інформаційних і інформаційно-психологічних воєн. Характер сучасних досліджень про інформаційні та інформаційно-психологічних війнах. Дослідження проблем інформаційної безпеки. Розробка концепції державної інформаційної політики в умовах інформаційного суспільства та інформаційної війни. Тема 3. Дослідження з проблем інформаційних і інформаційно-	Лекція Семінар	1 2	Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготувати інформаційні повідомлення та доповіді за питаннями теми семінарського заняття, відповісти на запитання для контролю знань, підготувати завдання за темою.

	психологічних воєн: етапи, напрямки, підходи.			
4	Тема 4. Історичні етапи формування теорії і практики інформаційних воєн. Розвиток форм і способів психологічного впливу на противника. Проблеми інформаційного протиборства в Новий час. Розвиток засобів масової інформації в XIX столітті і інформаційне протиборство в період збройних конфліктів і воєн. Інформаційне протиборство в роки Першої світової війни. Розвиток засобів масової інформації та їх роль в пропагандистських операціях. Розробка принципів ведення пропагандистських кампаній. Інформаційне протиборство в роки Другої світової війни. Організація тотальної пропаганди в нацистській Німеччині. Діяльність органів пропаганди Великобританії і США. Напрями діяльності органів спецпропаганди СРСР.	Лекція	1	Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготувати інформаційні повідомлення та доповіді за питаннями теми семінарського заняття, відповісти на запитання для контролю знань, підготувати завдання за темою.
5	Тема 5. Інформаційне протиборство у др. пол.–напр. XX століття. Трансформація інформаційних воєн в новітній час. Інформаційно-ідеологічне протистояння між СРСР і США. Мова У. Черчілля у Фултоні, як	Лекція	1	Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготувати інформаційні повідомлення та доповіді за питаннями теми семінарського заняття, відповісти на запитання для контролю знань, підготувати завдання за темою.

	маніпулювання, пропаганда, управління кризами, шантаж. Основні етапи заходів і аксіоми психологічної війни. Інформаційно-психологічні операції: зміст, класифікація, цілі і об'єкти. Методи психологічних операцій в інформаційних війнах. Органи психологічної війни західних держав. Цілі та об'єкти психологічних операцій. Роль засобів масової інформації в інформаційно-психологічних війнах. Тема 7. Інформаційно-психологічна війна як засіб агресії і досягнення політичних цілей.	Семінар	2	
8	Тема 8. Кібервійна як вид інформаційних воєн. Мережеві війни і їх особливості. Кібервойна як інформаційне протиборство в кіберпросторі. Зарубіжні і вітчизняні вчені про кібервійну. Цілі кібервійни: дестабілізація комп'ютерних систем, порушення доступу до Інтернету державних установ і ділових центрів, створення безладу і хаосу в житті країн. форми прояву кібервійни: вандалізм, пропаганда, шпигунство, атаки на комп'ютерні системи і сервери. Напрямок діяльності різних держав з протидії кібератак. Мережеві війни і їх особливості. Поняття мережевого суспільства і мережі.	Лекція	2	Ознайомитися з лекційним матеріалом та з матеріалами рекомендованої літератури за темою, підготувати інформаційні повідомлення та доповіді за питаннями теми семінарського заняття, відповісти на запитання для контролю знань, підготувати завдання за темою.

	Особливості мережевого суспільства. Концепції сетецентричної війни. Принципи ведення мережевих воєн. Участь приватних військових компаній і неурядових організацій в мережевих війнах. Тема 8. Кібервійна як вид інформаційних воєн. Мережеві війни і їх особливості.	Семінар	2	
21-23	КАНІКУЛИ			